

شکار سوژه‌های علمی

: همیشه يك پرسش بزرگ وجود دارد که آیا حوزه علم و فناوری آن قدر موضوعات هیجان‌انگیز و تاثیرگذار دارد که بتوان از میان آنها سوژه‌های مناسبی جهت روزنامه‌نگاری برای مردم عادی کوچک و بزرگ پیدا کرد؟ آیا در داستان‌هایی که هرروزه در زندگی روزمره ما اتفاق می‌افتد، علم نقشی ایفا می‌کند که بتوانیم درباره آن با مردم صحبت کنیم؟

جام جم آنلاین: همیشه يك پرسش بزرگ وجود دارد که آیا حوزه علم و فناوری آن قدر موضوعات هیجان‌انگیز و تاثیرگذار دارد که بتوان از میان آنها سوژه‌های مناسبی جهت روزنامه‌نگاری برای مردم عادی کوچک و بزرگ پیدا کرد؟ آیا در داستان‌هایی که هرروزه در زندگی روزمره ما اتفاق می‌افتد، علم نقشی ایفا می‌کند که بتوانیم درباره آن با مردم صحبت کنیم؟ واقعیت این است که حوزه علم در دوران ما معدنی از سوژه‌های ناب و هیجان‌انگیز را تولید می‌کند. به صراحت و بی شک می‌توان گفت در يك رسانه هیچ حوزه‌ای به اندازه علم موضوع جذاب ندارد و شاید این تنها حوزه‌ای باشد که شما مجبور باشید هرروز تعداد زیادی داستان عالی را کنار بگذارید و فقط یکی از صدها مورد را انتخاب کنید. البته این امر به توانایی شما برای شکار و شناسایی و تشخیص اهمیت این داستان‌ها هم برمی‌گردد.

اگر ماهیگیر خوبی باشید علم و فناوری دریایی نیست که دست خالی از ماهیگیری از آن برگردید. ماهیت پیشرو و جلوداری علم و فناوری بر جذابیت ذاتی آن می‌افزاید. در حوزه سیاست شما با مساله‌ای مانند انتخابات، روابط خارجی و احزاب سر و کار دارید. این موارد در يك چرخه تکرار می‌شوند. هر 4 سال يك بار انتخابات مجلس برگزار می‌شود، نامزدهایی حرف‌هایی می‌زنند و وعده‌هایی می‌دهند. هر دوره این داستان‌ها تغییر می‌کند و بر زندگی ما تاثیر می‌گذارد اما الگوی یکسانی تکرار می‌شود. در لیگ فوتبال در هر دوره تعداد بازی مشخصی برگزار می‌شود. بازیکنانی آسیب می‌بینند، افرادی ستاره می‌شوند و در پایان تیمی قهرمان لیگ می‌شود و حاشیه‌هایی ایجاد می‌شود. داورها نقد می‌شود و قراردادهای زیر سوال می‌رود. اما همه این داستان‌ها هر سال یا هر دوره تکرار می‌شود. بقیه حوزه‌ها نیز کم و بیش همین وضعیت را دارند.

اکثر آنها در فضای تعریف‌شده و اتمسفر شناخته‌شده‌ای روی می‌دهد و تازگی آنها در خود آن رویداد است. اما علم و فناوری و شاخه‌های وابسته به آن حوزه‌هایی است که اخبار و رویدادها در يك چرخه تکرار نمی‌شود. آنها به جلو حرکت می‌کنند، مرزهای آگاهی ما را توسعه می‌دهند و در واقع بسیاری از آنها نه تنها از نظر تازه بودن رویداد تازه و خبر محسوب می‌شود که دامنه اتمسفر و مرزهای بازی را نیز تغییر می‌دهد. چنین حوزه فعالی به ذات خود موضوعات هیجان‌انگیزی را در اختیار گزارشگران علمی می‌گذارد اما همه کار ما به گزارشگری از مرزهای علم محدود نمی‌شود. بسیاری از خبرهای روزانه عادی روزنامه‌ها را که نگاه می‌کنید در دنیای امروز ما ماهیت و پس‌زمینه‌ای از علم دارند.

یکی از مهم‌ترین کارهایی که روزنامه‌نگاران علمی می‌توانند در فضای امروز رسانه‌ها انجام دهند، کمک به ساختن پرونده‌ای برای يك موضوع خارج از علم است.

برای مثال در جشنواره فیلم فجر امسال برای اولین بار سینماهای ایران اقدام به نمایش یکی از مطرح‌ترین فیلم‌های سه‌بعدی سینما کردند. فیلم هوگو به کارگردانی مارتین اسکورسیزی که یکی از بهترین سه‌بعدی‌های اخیر است، آن را نمونه‌ای از استفاده درست از فناوری سه‌بعدی می‌دانند. نام اسکورسیزی، نمایش فیلم سه‌بعدی در جشنواره فیلم فجر و همه این داستان‌ها توجه زیادی به این خبر را باعث شد.

روزنامه‌ها و مجلات پرونده‌ها و صفحات زیادی را به این فیلم اختصاص دادند. اما فیلم سه‌بعدی فراتر از تجربه متفاوتی از دیدن سینمای حاصل فناوری شگفت‌انگیزی است. برای بیننده چنین فیلمی که اکنون شانس دیدن آن در سینماهای تهران را پیدا کرده است، این سوال در زمینه ذهن او وجود دارد که چطور فیلمی سه‌بعدی ساخته می‌شود؟ چرا ما با زدن يك عینک می‌توانیم تصویری را سه‌بعدی ببینیم؟ آیا این عینک‌ها برای ما سردرد یا عوارض جنبی به همراه دارند؟

نکته: حوزه علم در دوران ما معدنی از سوژه‌های ناب و هیجان‌انگیز را تولید می‌کند. به صراحت و بی شک می‌توان گفت در يك رسانه هیچ حوزه‌ای به اندازه علم موضوع جذاب ندارد
این سوالات بهانه خوبی است که ستون‌های کوتاهی درباره این موارد در اختیار خواننده قرار گیرد و این کار بخش علمی است که چنین پیشنهادهایی را به يك رسانه بدهد و از آنها بخواهد تا با استفاده از پتانسیل این بخش به سوالات ممکن خوانندگان درست پاسخ داده شود.

ما نباید منتظر باشیم که چنین پیشنهادهایی به ما ارائه شود. خود ما باید پیشنهاد چنین همکاری‌هایی را مطرح کرده و از آن استقبال

کنیم. اگرچه در بسیاری از رسانه‌های موجود متاسفانه فضایی برای همکاری گروه‌های یک تحریریه وجود ندارد و اگر هم چنین همکاری شکل بگیرد گروهی که نوشتن گزارش اصلی را به عهده دارد به خود حق می‌دهد تا در متن و روش همکار خود دخل و تصرف کند. اما همه این دشواری‌ها اگر به نتیجه‌ای منجر شود که به نفع خواننده باشد، ارزشمند خواهد بود. از نقص فنی در یک خودرو که باعث می‌شود یکی از مدل‌های ماشین‌های یک شرکت خودروساز خود به خود آتش بگیرد، علل کاهش آب دریاچه ارومیه، موقعیت جغرافیایی و بستر دریای تنگه هر مز، غنی‌سازی اورانیوم، پرتاب یک ماهواره به فضا، انتخابات اتوماتیک، اینترنت ملی، کارت‌های هوشمند، خرید آنلاین، سیستم‌های آمارگیری در یک بازی فوتبال که زمان مالکیت توپ را مشخص می‌کند، دوربین عنکبوتی نصب شده در ورزشگاه آزادی، مکمل‌های غذایی، نحوه تاثیر یک ماده مخدر که در یک عملیات پلیسی از قاچاقچیان کشف شده است و... همه در بطن خود داستان‌های هیجان‌انگیزی با زمینه علمی و فناوری دارد که می‌تواند در کنار گزارش‌های اصلی مربوط به آن حوزه زاویه دید جدید و متفاوتی را نیز در اختیار خواننده قرار دهد.

گروه‌های دیگر هم نباید از این همکاری بهرسانند. این موارد از خواننده گزارش‌های آنها نمی‌کاهد و تنها اطلاعات بیشتری در اختیار او قرار می‌دهد. و البته در بسیاری از موارد، خواننده‌ای را که به اصل یک موضوع علاقه‌ای ندارد، برمی‌انگیزد تا گزارش اصلی را هم بخواند.

این کار اگرچه یک بخش مهم از کار ما است که بتوانیم با جامعه ارتباط برقرار کرده و دیدگاه‌های تازه‌ای درباره آنچه برای او مهم است را در اختیارش قرار دهیم اما صرفاً کاری جنبی به شمار می‌رود. ما باید موضوعات مهم را شناسایی کنیم و برای مردم به زبانی جذاب و دقیق ارائه کنیم.

ما باید مخاطب را قانع کنیم که داستان ما را بخواند و هیچ چیز جز خود یک داستان خوب این کار را برای ما نمی‌کند. ما به مخاطبی که درگیر زندگی روزمره است، افق وسیع‌تری را پیشنهاد می‌کنیم. افقی که در آن مرزهای جهان در حال حرکت و توسعه است و این توسعه زندگی مخاطب را نیز تغییر می‌دهد. زمانی که کریستف کلمب سوار بر کشتی خود راه غرب را به پیش گرفت بی‌آن‌که خود بداند در حال توسعه دادن مرزهای جهان شناخته‌شده برای مردمان اروپا بود.

سال‌ها طول کشید تا یافته غیرمنتظره کلمب تاثیرش را در زندگی روزمره مردم جهان بگذارد. گزارشگری از علم، شبیه به گزارشگری زنده از عرشه کشتی اکتشافی است که در دریای ناشناخته‌ها به پیش می‌رود و قلمروهای جدیدی را کشف می‌کند و آینده ما را تغییر می‌دهد.

پوریا ناظمی / جام جم